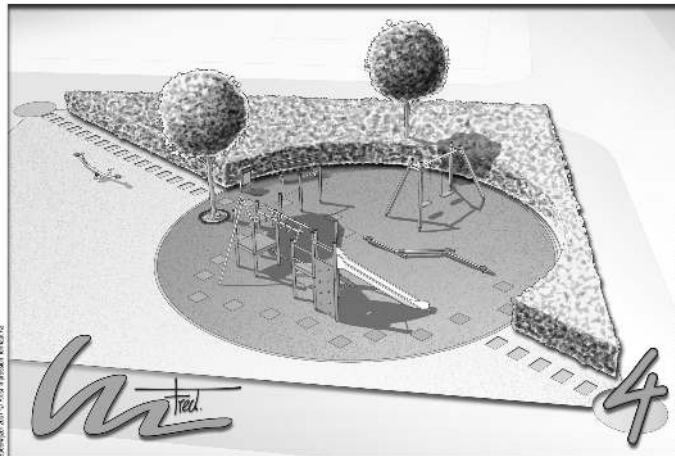

NR. 3, DECEMBER 2008

Inrichtingsvoorstel speelplek PARKLAAN-VERBINDINGSWEG Scheemda PR81105 01

Van de redactie

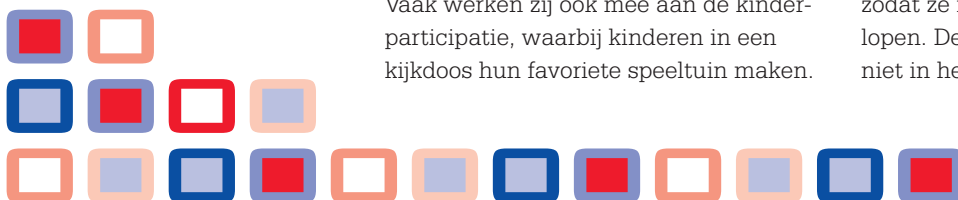
Laatste uitgave Speelse Zaken

Het is de laatste maand van 2008 en tevens het einde van de sociale agenda 2005 - 2008 van de provincie Groningen.

Uit de sociale agenda van 2009 - 2012 van de provincie Groningen blijkt dat de provincie speelplek-beleid niet meer rechtstreeks vanuit de provincie zal financieren. Als vanuit de gebieden (gemeenten) vraag naar ondersteuning en advies komt dan zal CMO Groningen dit uiteraard graag in uitvoering nemen. Deze nieuwsbrief Speelse Zaken zal niet meer verschijnen en de website www.speeltuinwerkgroningen.nl zal ergens anders worden ondergebracht.

De redactie bedankt de lezers en iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan het tot stand komen van de nieuwsbrieven en het actueel houden van de website.

Wij wensen u een feestelijke, speelse kersttijd toe en voor 2009 alle successen bij professionele dan wel vrijwillige inzet met betrekking tot Spelen en Bewegen, hetgeen gezondheid voor velen kan betekenen.

Een eigen unieke speelplek voor elk budget en iedere ruimte

Fred van Wijk, ontwerper van buitenruimtes, heeft in de loop van de tijd een methodiek ontwikkeld die er voor zorgt dat iedere speelplek weldoordacht en uitdagend wordt ingericht.

We willen allemaal graag dat kinderen van de bank af komen en niet meer de hele dag achter de computer zitten. Om dat te bereiken is het belangrijk hen een handreiking te doen en een alternatief te bieden. Steeds vaker zie je dat er speelplekken worden ingericht voor kinderen van verschillende leeftijden. Helaas worden de beschikbare budgetten steeds kleiner. De kreet 'we moeten roeien met de riemen die we hebben' wordt steeds vaker gehoord. Speelwijzer, een bedrijf dat speeltoestellen ontwerpt en produceert, heeft laten zien dat je ook met korte riemen een heel eind komt...

"Voorafgaand aan het ontwerp gaat één van onze projectadviseurs naar de locatie om de situatie ter plekke te bekijken en inzichtelijk te maken wat de eisen en wensen zijn. Zij zijn als het ware mijn ogen en letten op de omgeving, de toegang, bestaande toestellen, groenvoorzieningen en infrastructurele zaken. Vaak werken zij ook mee aan de kinderp participatie, waarbij kinderen in een kijkdoos hun favoriete speeltuin maken.

Door de keuzes van de toestellen in de kijkdoos weet ik wat ze wel en niet leuk vinden. Na de inventarisatie komen ze bij mij terug en met ondersteuning van foto's wordt alles aan mij overgedragen, zodat ik aan de slag kan."

"Ik begin met het aanbrengen van een eerste 'lijnspeel', de zichtlijnen ofwel hoe kijkt een kind het terrein op als het aan komt lopen. Vaak is een terrein vanaf meerdere punten toegankelijk. Daarbij ga ik niet alleen uit van de daadwerkelijke ingang, maar ook van de uitgang van een eventueel gebouw of groenvoorzieningen waarachter een kind vandaan kan komen. Daar waar de lijnen elkaar kruisen is het centrum van de speelplek en daar probeer ik altijd een eyecatcher neer te zetten, zodat kinderen als ze aankomen lopen al kunnen zien waar ze moeten zijn. In feite de kerktoren van een dorp: als je in het centrum wilt zijn, moet je daar naar toe gaan.

Nu een eerste indeling is gemaakt ga ik over tot een doelgroepen zonerings. Met name de allerkleinsten wil je een veilige hoek geven zodat ze niet onder de voet worden gelopen en ver van de uitgang zodat ze niet onverwachts kunnen wegllopen. De grote kinderen willen juist niet in het zicht van volwassenen, dus >>>

Drie-generaties-speelplekken: Playgrounds van de Toekomst?

We staan met z'n allen voor een groot aantal maatschappelijke uitdagingen die om actie vragen, zoals:

- Vermindering van het beweeggedrag en daardoor het energieverbruik onder de gehele bevolking.
- Toename van sedentair (zittend) gedrag onder kinderen.
- Afname van sportdeelname, vooral bij lage SES kinderen.
- Toename van overgewicht en obesitas onder de gehele bevolking, maar vooral onder kinderen.
- Toename van diabetes type II ('ouderdomsdiabetes') onder kinderen die te zwaar zijn.
- Verslechtering van motorische ontwikkeling en vaardigheden onder kinderen.
- Vergrijzing die leidt tot een verhoging van de medische kosten, bijvoorbeeld ten gevolge van een toename in valincidenten met heupfracturen als mogelijk gevolg.
- Verminderen van verzorgingsmogelijkheden waardoor de noodzaak bestaat om ouderen langer zelfstandig thuis te laten wonen.
- Afname van sociale cohesie en sociale contacten (individualisering).
- Toename van isolement/eenzaam-

heid onder ouderen ten gevolge van een afname in de sociale steun en interactie.

- Behoeftte aan verbeterde integratie van verschillende bevolkingsgroepen.

Deze maatschappelijke uitdagingen zouden kunnen worden aangepakt door het creëren van drie-generaties-speelplekken in de wijk, waarbij zowel kinderen als hun ouders en grootouders gebruik maken van de beschikbare beweegruijnte. Omdat de naam 'speelplek' mogelijk een ongemakkelijk gevoel bij volwassenen en senioren teweegbrengt en daardoor een extra barrière kan vormen, gebruik ik hier liever de term 'playground'; een plek waar men kan spelen, sporten, trainen en ontmoeten.

Om succesvolle drie-generaties-playgrounds te krijgen is het van groot belang dat er rekening wordt gehouden met de wensen en behoeften van al deze doelgroepen. Hiervoor is het nodig dat zowel kinderen, volwassenen als senioren uit de buurt betrokken worden bij de inrichting en lokalisering van de playground.

TNO heeft een onderzoek uitgevoerd onder zes succesvolle playgrounds

(Bakker I et al., 2008), op basis waarvan een aantal aanbevelingen en een programma van eisen zijn geformuleerd waaraan een succesvolle playground bij voorkeur zou moeten voldoen. Deze staan hieronder weergegeven:

Algemene voorwaarden

- Zorg dat er sprake is van een breed gedragen en duurzame visie op het gebied van speel- en/of beweegruijnte.
- Boven een bepaald minimum is niet zozeer de kwantiteit, maar vooral de kwaliteit van de speelruimte belangrijk.
- Niet alleen de hardware maar ook de software is van groot belang.

Locatie en toegankelijkheid

- Minimaliseer de afstand tot de woonhuizen van de doelgroep: voor senioren is dit mogelijk vergelijkbaar met die voor basisscholieren (maximaal 400 meter).
- Beperk het voorkomen van barrières op de route naar de speelruimte.
- Houdt rekening met de autonomie van de doelgroepen. Zo worden jonge kinderen (< 6 jaar) veelal begeleidt door een volwassene en komen jongeren (> 12 jaar) mogelijk van verder en op de fiets.

>>> *vervolg pagina 1*

die geef je wat meer privacy, maar wel dusdanig dat natuurlijk een oogje in het zeil kan worden gehouden.

De indeling van de doelgroepen is tevens een basis voor de volgende stap: de spelzonering. Hierbij gaat het er onder andere om dat 'conflicterende' spelen uit elkaar worden gehouden. Denk hierbij aan balspel en bewegingspel; als de basketbal wegstuurt, rent een kind er blindelings achteraan. Staat er een schommel naast de basket en is daar net een ander kind aan het schommelen, dan is het risico op een botsing en dus tranen aanzienlijk. Sommige terreinen zijn kleiner en dan zijn er altijd

andere wegen om tot een oplossing te komen, bijvoorbeeld door een evenwichtsbalk tussen de spelen te zetten; niet alleen is het een obstakel voor het aangesnelde kind, maar kunnen andere kinderen er op zitten tot zij op de schommel mogen of dient het als bank voor het publiek van de basketbalwedstrijd. Zodra vast staat waar welk type spel er komt, blijft alleen nog het intekenen van de toestellen over. Omdat veel toestellen modulair zijn, kan ik toestellen aan de locatie en aan het beschikbare budget aanpassen. Of het gaat om een budget van € 15.000,- of € 50.000,-, iedere plek kan op deze manier worden ingericht. De realisatie tenslotte gaat in overleg

met de opdrachtgever. Wij zien steeds vaker dat buurtbewoners en vrijwilligers er nauw bij betrokken zijn, bijvoorbeeld voor het verwijderen van verwilderd groen en het aanbrengen van nieuw groen, het verwijderen van oude toestellen en het aanbrengen van paden of staptetegels. Dit levert niet alleen een besparing op in de kosten, maar vergroot ook de saamhorigheid en de betrokkenheid bij de speelplek. De afgelopen jaren is op deze manier al menig speelplek ingericht, zowel voor scholen, speeltuinen als openbare speelplekken. Iedere speelplek met zijn eigen unieke inrichting, maar allemaal veilig én uitdagend."

Ontwerp

- Betrek kinderen, ouders, senioren en (andere) omwonenden bij de inrichting en het aanleggen van de playground. Hierdoor kun je aansluiten bij hun wensen en behoeften en raken de bewoners verbonden met de playground en is de kans groter dat ze zich in willen en zullen zetten voor het behouden van een succesvolle playground (toezicht, onderhoud, etc.).
- Besteedt extra aandacht aan het aantrekkelijk maken van de playground voor meisjes.

Optimaal gebruik

- Bevorder het gebruik gedurende de hele dag. Tijdens schooltijd kunnen senioren bijvoorbeeld in alle rust hun motorische vaardigheden trainen of kunnen allochtone volwassenen fietsles krijgen.
- Stimuleer de organisatie van activiteiten op de playground door bijvoorbeeld te zorgen voor een activiteitenbegeleider.
- Gebruik de playground ook voor lessen lichamelijke opvoeding.

Onderhoud en esthetiek

- Schenk meer aandacht aan het onderhouden en schoonhouden van de playground.
- Zorg dat er geen honden op of rondom de playground komen.
- Goed onderhouden groen verbetert de aantrekkelijkheid van playgrounds.

Bewegestimuleringen en gezondheid

- Veel kinderen halen de Nederlandse Norm Gezond Bewegen niet. Omdat kinderen op succesvolle speelplekken gemiddeld een derde van hun tijd minimaal matig intensief bewegen kan een playground goed gebruikt worden om het beweeggedrag te stimuleren en daarmee de gezondheid te bevorderen.
- Veel allochtone kinderen zijn geen lid van een sportvereniging. Aangezien deze groep kinderen relatief vaker op playgrounds te vinden is, kan de playground als setting goed gebruikt worden voor het bereiken van alloch-

tone kinderen door sportverenigingen (denk bijvoorbeeld ook aan het organiseren van activiteiten in het kader van de Buurt Onderwijs Sport (BOS) projecten).

Veiligheid

- Zorg voor goede en voldoende verlichting op en rondom de speelplek.
- Creëer zones voor verschillende leeftijdsgroepen zodat de jongste kinderen niet onder de voet worden gelopen.
- Gebruik afrastering voor het waarborgen van de veiligheid van jongste kinderen en ter afscherming van bijvoorbeeld rondvliegende voetballen afkomstig van nabijgelegen voetbalveldjes.
- Voorkom dat de aanwezigheid van jongeren (12 jaar) een drempel is voor jongere kinderen om naar de playground te komen door de jongeren bijvoorbeeld te betrekken bij het organiseren van activiteiten op de playground.
- Zorg voor een toezichthouder/beheerder.

Een ander TNO onderzoek (de Vreede et al., 2007) heeft uitgewezen dat het uitvoeren van beweegprogramma's voor ouders op een playground mogelijk en haalbaar is en dat dit ook goed wordt geaccepteerd door de deelnemers. Daarnaast is duidelijk geworden dat playgrounds een rol kunnen spelen op het gebied van sociale interactie en bewegestimulering bij ouders. Onderzoek in Finland (Pahtja et al. 2003) heeft aangetoond dat oefeningen op bepaalde toestellen de balans, coördinatie en snelheid van ouders kan verbeteren.

Naast de hierboven genoemde voorwaarden geldt voor ouders een aantal aanvullende voorwaarden om een beweegprogramma voor ouders op een playground te laten slagen.

Inhoud beweegprogramma

- Zorg voor voldoende mogelijkheden om spierkracht van armen en benen te kunnen trainen.

- Gebruik toestellen waarop dagelijkse activiteiten zoals traplopen en fietsen nagebootst kunnen worden.
- Zorg voor de mogelijkheid om het gebruik van de toestellen met (bal)spelen te kunnen combineren: combinatie van sport, spel en uitdaging.
- Het inzetten van een (professionele) instructeur is essentieel.

Veiligheid en comfort

- Zorg dat bij alle onderdelen en alle oefenvormen de mogelijkheid bestaat om je vast te houden.
- Gebruik geen complexe elektronische toestellen.
- Zorg ervoor dat de ouders (gedeeltelijk) uit het zicht kunnen bewegen.
- Zorg voor een toilet op of bij de playground.

Sociale interactie

- Biedt faciliteiten aan voor het bevorderen van de sociale interactie.
- Zorg dat de toestellen voldoende ruimte bieden om in groepen te kunnen bewegen.

Als laatste wil ik me graag aansluiten bij de wijze woorden van Benjamin Franklin: "You don't stop playing because you grow old, you grow old because you stop playing".

*Dr. Ir. Ingrid Bakker
Senior onderzoeker TNO Kwaliteit van Leven; Bewegen en Gezondheid
Associate Lector De Gezonde Stad,
Hogeschool Windesheim, Zwolle*

Sporten in de traditionele speeltuin

Om een goed beeld te krijgen of en hoe sporten past op een speelplek is het belangrijk te weten wat het verschil is tussen sporten en spelen. Van Dale geeft de volgende beschrijving:

Spelen: ① plezier hebben, ② zich bezighouden met een spel zonder zich bijzonder in te spannen.

Sport: ... geheel van activiteiten erop gericht om prestaties d.m.v. training en wedstrijden te verbeteren.

Uit deze beschrijvingen blijkt dat de intentie van gebruikers bepalend is of zij spelen of sporten.

Waarom wordt er nog niet op elke speelplek gesport?

Daarvoor zijn een aantal redenen:

- Ruimte - de ruimte is onvoldoende groot, er is een keuze gemaakt voor alleen spelen.
- Doelgroep - bij de doelgroep past geen sport (speelplek gericht op jonge kinderen).
- Sporten elders in de wijk - op korte afstand van de speelplek is al een ruimte om te sporten.
- Bij ontwikkeling speelplek andere leeftijdsopbouw - de bevolking in de wijk past niet meer bij de speelplek. De kinderen zijn opgegroeid maar het aanbod in de speelplek is gelijk gebleven.
- Wetgeving rond speeltoestellen - een sporttoestel in de nabijheid van een speeltoestel valt onder de speeltoestellen wetgeving. Dat maakt sommige beheerders huiverig om sporttoestellen toe te passen op speelplekken.
- Niet over nagedacht - misschien wel het meest voorkomend ... er is gewoon niet nagedacht over sportmogelijkheden op een speelplek.

Kansen

Er liggen veel kansen om speelplekken om te bouwen tot beweegplekken - ruimten waar meer mogelijk is dan alleen spelen.

- Bewegen is hot - kinderen worden steeds dikker. Bewegen als middel om hier iets aan te doen is algemeen geaccepteerd

- Integraal beweegbeleid - door speelruimtebeleid niet los te zien van bijvoorbeeld het sportbeleid ontstaat er een breder beleidsterrein. De invulling van speelplekken wordt dan vanuit een hele andere optiek bekeken dan wanneer dit alleen vanuit speelruimtebeleid komt.
- Speelplekoverschrijdend kijken - een speelplek staat niet op zich maar maakt onderdeel uit van een omgeving, een wijk. Door breder te kijken dan alleen het grasveld waarop speeltoestellen staan, ontstaan nieuwe mogelijkheden, ook voor sportactiviteiten.

Partners

Bij het ontwikkelen van een speelplek wordt al snel gekeken naar de gemeente. Maar er zijn meer partners die een actieve rol kunnen spelen bij het ontwikkelen van een eigentijdse beweegplek waarin zowel gespeeld als gesport kan worden. Daarbij valt te denken aan:

- Woningbouwcorporaties
- Projectontwikkelaars
- Onderwijs (brede school)
- Sportbuurtwerker

Buurt-maatschappelijk draagvlak voor een beweegplek is onontbeerlijk! Om hier optimaal invulling aan te geven is het wel belangrijk dat er één partij is die de regie voert. Het meest logisch lijkt dit de (lokale) overheid te zijn.

Hoe sport inbedden in een speelplek?

Bij het ontwikkelen van een nieuwe beweegplek kan sport makkelijker ingebed worden dan op een bestaande speelplek. In beide gevallen zullen er echter keuzen gemaakt moeten worden:

- Voor wie is de beweegplek - kinderen van 6 jaar sporten op een hele andere manier dan kinderen van 12 jaar. Daarop zullen ruimte en (sport) toestellen aangepast moeten worden.
- Welke functie - een speelplek staat niet op zich. Kijk ook naar de mogelijkheden die er al zijn in de omgeving om sporten vorm te geven. Als die er zijn, dan kan de inrichting

van de beweegplek daarop afgestemd worden (en vergeet ook niet de weg van en naar de beweegplek).

- Welke ruimteverdeling (zonering) is nodig - de leeftijd van de gebruikers van de beweegruimte bepaalt voor een groot deel de indeling van het terrein. Om te voorkomen dat spel verstoord wordt door sporters, kan er gekozen worden voor een visuele zonering (gekleurde vlakken, afrastering, speelbestendig groen, enz.).
- Welke sport vraagt welke ondergrond - basketballen op gras is lastig. Vergeet bij het aanbod de ondergrond dan ook niet (niet in de laatste plaats vanuit de optiek van investering en exploitatie).
- 'Houdbaarheid' voorzieningen - over hoeveel jaar worden de voorzieningen afgeschreven. De leeftijdsopbouw in een wijk verandert vaak sneller dan de voorzieningen op speelplekken. Het bekorten van afschrijftermijnen is een optie, maar er kan ook een actief verplaatsbeleid opgezet worden. Bijkomend voordeel daarvan is dat een speelplek regelmatig 'nieuw' wordt voor de gebruikers.
- Begeleiding & sport- en spelmateriaal - op een speelplek komen kinderen om te spelen. Als er ook sportmogelijkheden komen, dan verandert de intentie waarmee kinderen komen. Zeker bij oudere kinderen is er de behoefte aan een wedstrijdelement maar ze willen ook beter worden. Om hier optimaal invulling aan te geven is begeleiding op zo'n plek wenselijk.
- Trends - fietscrossen, skaten, panna, Mexicaans voetbal, boomklimmen, ... Hoever wil je gaan om op de beweegplek ruimte te bieden voor dit soort trends. Het vraagt om een heldere keuze! Alleen een stuk grond vrijlaten voor trendactiviteiten leidt vaak tot een verwilderd stuk terrein waar niemand zich thuis voelt. Misschien zijn sommige kinderen teleurgesteld als hun sport niet mogelijk is op de nieuwe beweegplek. Maar het is wel helder en voorkomt discussie achteraf.

Drie generaties buitenspelen

Conclusie

Er liggen dus veel kansen om een beweegplek meer te laten zijn dan een terrein met speeltoestellen. Maatschappelijke ontwikkelingen bieden veel draagvlak maar ook de overheid komt met stimuleringsmaatregelen. Het is een kwestie van je hard maken voor beweegruimten voor kinderen (maar sluit vooral volwassenen niet uit!) en actie ondernemen.

Binnen het onderwijs komen combinatiefunctionarissen. Deze vormen op het gebied van bewegen de schakel tussen de school en de vereniging. Doel is om kinderen ook na schooltijd een beweegaanbod te bieden waardoor ze structureel meer gaan bewegen. Door de vereniging hier actief bij te betrekken is de hoop dat dit de vereniging leden oplevert. Door niet alleen de vereniging maar ook de sportbuurtwerker er bij te betrekken, kan de beweegplek ook bij de activiteiten betrokken worden. Kinderen krijgen dan tips hoe ze de materialen kunnen gebruiken en welke sportvormen er mogelijk zijn en vervolgens kunnen ze dit in hun vrije tijd verder ontwikkelen.

Kortom: de kansen zijn er - grijp ze!

*Erik Spiegelenberg
Marketing manager Nijha b.v.
Vakdocent bewegingsonderwijs*

Over generaties gesproken. Wat was uw favoriete speelplek? Waarom was die favoriet? Wat kon je er doen? Wat was er zo mooi aan? Wat heb je er geleerd? De kans is heel groot dat het voor iedereen hier heel verschillend is. Maar enkele dingen hebben we gemeenschappelijk. Veel van de vanzelfsprekende plekken uit onze jeugd zijn verdwenen. Neem het platteland waar ik zelf vandaan kom. Het stond vol met kinderboerderijen. Er was volop spelaanleiding. Boogschieten met een zelfgemaakte boog, knalbussen maken van vlierenstruiken, vliegers maken en vliegeren op stoppelvelden, zwemmen in de beek met de kleedkamer in de bosjes. Kortom een eindeloos oefenterrein waar maar geen einde aan kwam. Dat platteland is op de schop genomen en is verzakelijkt. De scharrelkippen zijn verdwenen evenals de scharrelkinderen grotendeels verdwenen zijn. Verveling ligt op de loer. Of anders gezegd; de pedagogische kwaliteit van de leefomgeving verschaalt. Hetzelfde speelt natuurlijk ook in de steeds maar toenemende stedelijke omgeving. De gevolgen zijn genoegzaam bekend. Te dik, niet lenig, geen contact met de natuur, geen besef van het landschap, verveling. En wij maar denken dat we het allemaal voor de kinderen doen. Het lijkt wel alsof het achteruit gaat met de kinderen. Allerlei onderzoeken onderbouwen dit vermoeden. Geen wonder dat de adviesraad voor het Landelijke gebied (i.s.m. RNMO) de overheden adviseert om natuur in te zetten voor de gezondheid.

Vanuit de eigen (speciaal)onderwijs praktijk weet ik dat veel problemen lijken op te lossen in de ruimte zodra je met een groep kinderen de natuur in trekt. Bleke meisjes krijgen kleur op de wangen, ADHD'ers worden rustig bij gebrek aan prikkels, nette kinderen worden vies en vinden het nog lekker ook. En dan denk ik. Stel dat alle kinderen vanaf zeer jonge leeftijd de kans zouden krijgen om in een uitdagende omgeving met een goede pedagogische begeleiding op de te groeien. Stel dat het voor iedereen die met kinderen werkt de gewoonste zaak van de

wereld zou zijn om met de kinderen regelmatig de natuur in te trekken. Stel dat een school het natuuronderwijs buiten uitvoert. Dat de BSO de kinderen na school niet aan het knutselen zet maar buiten aan de slag gaat. Hoeveel problemen zouden we daarmee niet kunnen voorkomen. Problemen die we nu achteraf met allerlei slimme en dure programma's proberen op te lossen.

Kinderen zijn voortdurend bezig om de omgeving te verkennen met de zintuigen met beweging en uitingen in woord en gebaar. Spelenderwijs proberen ze grip te krijgen op de omgeving. In het spel ligt de basis voor de ontwikkeling van competenties als doorzettingsvermogen, motoriek, veerkracht, kennis, respect voor leven en zelfstandigheid. Het spreekt voor zich dat er op een tegelvlaakte minder mogelijkheden zijn dan in een bos. De fysieke omgeving bepaalt voor een groot deel hoe kinderen spelen en wat ze leren. Het is de derde pedagoog. Het is zo jammer dat daar zo weinig rekening mee wordt gehouden in de nieuwbouw van scholen en wijken.

Als baby's regelmatig buiten onder een boom konden slapen en konden leren kruipen op een heuvel. Als peuters en kleuters eindeloos konden spelen met water en zand. Als kleuters en oudere kinderen hun taal konden ontwikkelen aan de hand van kleuren, geuren, seizoenen en vormenrijkdom van de natuur. Als kinderen in de bomen konden klimmen en heuvels afrennen en rollen. Zou dat niet een enorme pedagogische verrijking zijn? Zou dat niet kinderen opleveren die rustiger, leniger en evenwichtiger zijn met meer zelfvertrouwen. Zou dat niet heel veel kosten besparen in de gezondheidszorg? Ik denk dat ieder van u het antwoord wel weet. De natuur biedt in principe alles wat kinderen nodig hebben. De rest is erbij verzonnen. Ook op scholen en in de kinderopvang is het besef wel aanwezig. Uit een Scandinavisch onderzoek blijkt dat kinderen die dagelijks buitenspelen op alle fronten veel beter scoren dan kinderen die binnen blijven.

Maar dan? Waarom gebeurt er dan zo weinig op dit vlak? Er is al snel een reden gevonden om niets te doen. Te duur. De regels. De ouders. Veiligheid. Verschil in organisatiecultuur en regels. Onderhoud. Nietsdoen wordt door niemand afgestraft. Een onderwijsinspectie kijkt niet naar het speelplein. In de kinderopvang wordt geen ruimte afgekeurd vanwege te weinig uitdaging. Wel iets doen vergt moed, doorzettingsvermogen en vooral samenwerking. De thematiek is niet zo mooi verdeeld als de afdelingen binnen een gemeente of een provincie. Er is een integrale aanpak nodig om stap voor stap hieraan te werken. Er is meer nodig dan een sectorale aanpak vanuit speelbeleid.

Verschillende afdelingen en organisaties zullen de handen ineem moeten slaan om dit weer van de grond te krijgen. Bomen en groen in de wijk en bij scholen is ook belangrijk als fijnstofpreventie en ook belangrijk met het oog op klimaatverandering (de pleinen zijn nu al oververhit, zeker met de hoeveelheid rubber en tegels). Een avontuurlijk ingericht schoolplein voorkomt ook conflicten tussen kinderen. Natuurlijke verbindingen binnen een wijk zijn ook belangrijk voor de veiligheid. Bossen en uitloopgebieden bij de bebouwde omgeving is ook belangrijk voor de complete woonkwaliteit. En over de drie generaties gesproken. Wie het goed doet voor kinderen doet het goed voor iedereen. En we zullen veel kwaliteit moeten bieden. Want binnen is er ook steeds meer te beleven voor kinderen. Zaten wij vroeger met de familie de rozenkrans te bidden zo zitten mijn kinderen achter de laptop. Het aanbod van binnenhuis avontuur is immens toegenomen. De hebzucht stijgt in deze tijd tot grote hoogte. Reden te meer om de lat niet te laag te leggen bij het opzetten van natuurlijke spelen. Er moet gewerkt worden aan een duurzaam natuurlijk buitenaanbod. Provincies en gemeentes kunnen het voortouw nemen. Ik pleit voor natuurlijke ankerplekken binnen bereik van alle kinderen van 0-85 jaar.

Gelukkig zijn er ook steeds meer initiatieven en is er ook steeds meer samenwerking. Zoals in de gemeente Arnhem waar RO samen optrekt met de afdeling spelen en groen. Zoals in de gemeente Apeldoorn waar alle speelplekken worden getransformeerd tot natuurlijke speelplekken. Zoals in Rotterdam waar steeds meer natuurspeelplaatsen worden opgezet. Zoals een Jantje Beton dat samenwerkt met Staatsbosbeheer. Zoals Staatsbosbeheer dat 50 tot 60 speelbossen wil realiseren de komende jaren. Zoals de ommetjes die overal in en om de dorpen worden opgezet. Zoals een landschapsveiling waarbij bedrijven landschapselementen kopen. Allemaal coalities met perspectief.

Onder werktitel Cool Nature gaat de Provincie Gelderland zes praktijkvoorbeelden ondersteunen waarbij bewegen, spelen en leren in een natuurlijke omgeving centraal staan. We zijn op zoek gegaan naar potentiële gebieden en partners om in 2009 te starten met het inrichten van 'groene klas- en speellokalen'. Plekken waar scholen naar toe kunnen en waar de buurt naar toe kan. Plekken ook met een ecologische en cultuurhistorische rijkdom. Er is erg veel belangstelling in de praktijk om hieraan mee te werken.

Natuurlijk spelen

Centraal in natuurlijk spelen. Het spel wordt niet bedacht. Er wordt een rijke omgeving aangereikt die uitnodigt tot verschillende soorten spel. Dat varieert van fantatiespel tot het maken van constructies en van bewegen en rennen tot en met klimmen in bomen. Ieder kind vindt er wel iets wat hem uitdaagt. De een klimt in een boom en de ander vangt insecten. Een toestel heeft meestal een vooropgezette bedoeling hoe er mee gespeeld dient te worden. Ander verschil met een toestellenplek is dat de omgeving ook ontstrest. We maken een indeling tussen prima locaties (schoolpleinen, kinderopvang, PSZ), top locaties (wijkspieeltuinen) en sterlocaties (aan de stads- dorpsrand).

Jan Kersten, Bureau Niche

Veiligheid: Speeltoestel of speelaanleiding

Veiligheid begint niet bij de regels van wat wel of niet mag. Net zo min als verkeersveiligheid begint bij de verkeersborden. Veiligheid zal ook altijd een onderwerp van gesprek blijven. Het is geen absoluut begrip. Belangrijk is om precies te weten vanuit welke pedagogische visie er over dit onderwerp gesproken wordt. Anders heeft een gesprek hierover niet zoveel zin. De visie die mij wel aanspreekt is dat kinderen ook wel recht hebben op risico's. Ze moeten het gevaar ook leren inschatten en ermee om leren gaan. Zoals wij vroeger en alle generaties voor mij in oncertificeerde bomen mochten klimmen zonder diploma met een prachtig bladerdek als valdempende ondergrond. Heel belangrijk is wel om zorgvuldig te werk te gaan, het menselijke verstand te gebruiken en in alles te laten zien dat er bewust met veiligheid wordt omgegaan in de projecten. Dus controleer regelmatig, hou logboeken bij van ongevallen, certificeer de toestellen, hou de logboeken bij, laat bij twijfel of iets wel of geen toestel is een keuringsinstantie haar oordeel vellen. Daarmee laat u zien dat er geen sprake is van bewuste nalatigheid in geval er iets mis gaat en aansprakelijkheid aan de orde zou kunnen zijn.

De grens tussen speeltoestel en speelaanleiding is niet altijd even duidelijk te stellen. Kort geleden heeft de voedsel en warenautoriteit (i.s.m. SBB) een factsheet opgesteld waarin een beschrijving met voorbeelden staat van wat wel en wat niet als speeltoestel wordt aangemerkt. In het kort komt het neer op het volgende: Een speeltoestel is een inrichting bestemd voor vermaak of ontspanning waarbij uitsluitend van zwaartekracht of van fysieke kracht van de mens gebruik wordt gemaakt (Zie hiervoor artikel 1 onder c van het WAS).

In de reikwijdte-notitie worden als speeltoestellen onder het WAS aangemerkt:

- Op speelterreinen (doelbewust) geplaatste natuurlijke materialen die zijn bewerkt of verwerkt in een con-

structie/opstelling met meerdere/andere (natuurlijke) materialen en door deze bewerking of verwerking expliciet uitnodigen tot spelen.

- Toestellen die mogelijk bestaan uit enkel natuurlijke materialen (maar wel in een constructie verwerkt zijn en hierdoor expliciet uitnodigen tot spelen) en bijvoorbeeld zijn geplaatst in zogenaamde 'speelbossen'.

Belangrijke criteria die een speelelement tot speeltoestel vallend onder het WAS maken zijn:

- *Doelbewust*: het element is doelbewust geplaatst, door de beheerder van het terrein geplaatst opdat kinderen ermee kunnen spelen.
- *In een constructie verwerkt*: alles wat herleidbaar uit twee of meer delen is samengevoegd en met elkaar of de omgeving is bevestigd en niet door kinderen is los te maken (bijv. doordat schroeven zijn bevestigd).
- *Expliciet uitnodigen tot spelen*: een gewone houten zitbank of gewone prullenbak kent geen duidelijke speelwaarde of bewerking/aanpassing en brengt daarmee ook geen speelrisico's met zich mee zoals vallen, beknelling en snijden.

Indien een speelelement niet wordt aangemerkt als speeltoestel onder het WAS maar op de locatie één of meer speeltoestellen zijn geplaatst wordt uitgegaan van de mogelijke speelrisico's van dit speelelement. Dat wil zeggen dat het beoogde gebruik en de toepassing van het toestel en de mogelijke speelrisico's die samenhangen met de locatie van een toestel een grote rol spelen bij in het bepalen of een toestel een speeltoestel is volgens het WAS of niet.

Toestellen die niet aangemerkt worden als speeltoestel onder het WAS zijn:

- Toestellen die als element van hun spel door kinderen onder toezicht worden vervaardigd (bijvoorbeeld boomhutten);
- Speeltoestellen die alleen gebruikt

worden in de sfeer van de particuliere huishouding;

- Datgene dat niet als een constructie is aan te merken (losse materialen, omgetrokken bomen, etc.), tenzij het door een doelbewuste bewerking door de mens een speelobject is geworden of daarvoor is bestemd;
- Constructies zonder duidelijke speelwaarde en -risico's (doolhoven of hutten van wilgentakken, vogeluitkijplaatsen, etc.);
- Constructies door de natuur zelf ontstaan ('speeleilanden', tegen elkaar gevallen bomen, etc);
- Tijdelijke constructies (door kinderen, bezoekers of groepen zelf gebouwd).

Speelelementen die passen onder één of meer van de hierboven genoemde uitsluitingen worden aangeduid als zogenaamde 'natuurlijke speelaanleidingen'. Om zeker te weten dat we inderdaad niet per ongeluk toch een speeltoestel verzinnen dat gekeurd moet worden, zullen we onze plannen als ze iets verder uitgewerkt zijn, voorleggen aan het Keurmerkinstituut.

Jan Kersten, Bureau Niche

Sportdorp

Een sportdorp is een van de landelijke proeftuinen vanuit het NOC*NSF. Het sportdorp is een samenwerkingsverband tussen diverse partijen (sportverenigingen, fysiotherapie, welzijn, scholen, etc.) dat als doel heeft om sport als middel in te zetten. Sportverenigingen sterker te maken door vernieuwd sportaanbod (sportvarianten en/of nieuwe doelgroepen) neer te zetten in het sportdorp en onder te brengen bij de huidige verenigingen waardoor meer mensen bewegen. Door meer bewegen nemen sociale - en gezondheidsachterstanden af. Kortom het dorp wordt vitaler en leefbaarder!

Visie proeftuin Sportdorp

Het project 'Sportdorp' is erop gericht dat zoveel mogelijk inwoners uit vier dorpskernen gaan en blijven sporten en bewegen, vanuit de overtuiging dat sport en bewegen een positieve bijdrage levert aan de gezondheid, de ontspanning en de leefbaarheid. De inwoners moeten in staat worden gesteld om te kunnen sporten en bewegen vanuit hun eigen interesse en omstandigheid, in een bereikbare en geschikte omgeving en tegen een betaalbare prijs. De vereniging wordt hierbij gezien als belangrijkste uitvoerder van dit beleid, waarbij kwaliteit en vitaliteit de belangrijkste succesfactoren zullen zijn. Een vereniging die inspeelt op de ontwikkelingen, heeft in de toekomst voldoende vitaliteit om te kunnen blijven bestaan.

Echter moeten ze dit niet alleen willen doen, maar in samenwerking. Samenwerking met andere sportverenigingen, maar ook met andere lokale partijen in het dorp als buurt- en onderwijsinstellingen, fysiotherapiepraktijken en commerciële sportaanbieders.

- Samenwerking om te komen tot een verbeterd, nieuw en continu aanbod van sport en bewegen op goede modern ingerichte accommodaties als centrumplek.
- Samenwerking die maakt dat de nog aanwezige vrijwilligers in de sport efficiënter hun taken kunnen uitvoeren, waardoor ze hier in totaliteit

minder tijd aan kwijt zijn. Het maakt het besturen van een vereniging gemakkelijker, waardoor er voor de vereniging weer meer mogelijk is.

- Samenwerking die er toe leidt dat sportaccommodaties door gemeenschappelijk gebruik veel effectiever en efficiënter worden benut en daarvoor ook veel beter rendabel kunnen worden geëxploiteerd.
- Samenwerking die er op gericht is (sport)verenigingen mede verantwoordelijk te maken voor de leefbaarheid van het dorp of woonkern. Dorpen of woonkernen waar, door de gezamenlijke inzet van (sport)verenigingen, onderwijs en belangengroepen, winst wordt gecreëerd voor allen.

Het stimuleren en investeren van en in duale aanstellingen of combifuncties en het inzetten en faciliteren van sportverenigingen bij de na- en buitenschoolse opvang betekent per saldo meer leden voor sportverenigingen en veel beter presterende leerlingen in het onderwijs.

Het sportaanbod in de dorpskernen wordt vernieuwd; voor een bredere doelgroep, met nieuwe sporten, met nieuwe sportvarianten, met andere sportgerelateerde activiteiten en faciliterend sportaanbod binnen de kinderopvang. Hierbij worden sportbonden betrokken; de nieuwe initiatieven die voortkomen uit hun strategisch marketingplan worden voorgelegd aan de dorpskernen.

Wat zou het mooi zijn wanneer samenwerkende (sport)verenigingen op een veilige, gezonde, centrale plek in het dorp dagelijks de hele dag een aanbod van sport en (beweeg)activiteiten verzorgen. Een sport en beweegaanbod zo gevarieerd dat iedere inwoner van het dorp naar eigen keus een levenlang kan sporten. Een sport en beweegaanbod op een plek waar ieder graag naar toe gaat omdat er altijd iets te doen is. Een sportomgeving waar sportiviteit, gezondheid en respect worden nagestreefd. Een sportomgeving die sociale veiligheid garandeert omdat agressie, intimidatie en discriminatie worden geweerd.

Een sportplek waar elke inwoner een leven lang bij betrokken is, als actieve sporter of als vrijwilliger in de sport. Sport wordt dóór de dorpsinwoners vóór de inwoners georganiseerd. Zo ontstaat er een zelfvoorzieningssituatie.

J. Kamminga, projectleider Sportdorp Huis voor de Sport Groningen

COLOFON

Deze nieuwsbrief verscheen 3 keer per jaar en werd verspreid onder speeltuinorganisaties, gemeenten, welzijnsinstellingen en instellingen die met speelruimte te maken hebben in de provincie Groningen.

Jaargang 5, nummer 3, december 2008

Uitgave Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling Groningen (CMO Groningen)

Redactie Letitia Moi Thuk Shung

Eindredactie Anneke Zuidinga

Vormgeving KragtVorm

Druk Drupon

Indruk Copy 76

CMO Groningen
Postbus 2266, 9704 CG Groningen
Telefoon (050) 577 01 01
E-mail l.moithukshung@cmogroningen.nl

Website www.speeltuinwerkgroningen.nl
voor informatie en doorverwijzing

Bezoekadres • Wegalaan 3-5

Postbus 2266 • 9704 CG Groningen

telefoon (050) 577 01 01 • **fax (050) 577 64 93**

info@cmogroningen.nl • **www.cmogroningen.nl**

Provinciaal Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling

